

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата психологічних наук,

Борейчук Ірини Олегівни

на дисертацію

Дроботько Ірини Дмитрівни

на тему «Педагогічні умови підготовки практичних психологів до подолання тривожності учнів закладів загальної середньої освіти»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

у галузі знань галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю
015 – Професійна освіта

Актуальність теми дослідження. У процесі модернізації вищої освіти провідна увага науковців і практиків спрямовується на проблему якісної підготовки спеціалістів нової формації, здатних змінювати себе і суспільне життя, вдосконалювати професійні вміння та навички, розвиватися й навчатися впродовж усього життя.

Військові реалії сьогодення вимагають вирішення питань пов'язаних навчальною діяльністю студентів майбутніх психологів. У цьому контексті, проблема, до дослідження якої звернулась Дроботько І.Д. видається надзвичайно важливою, з огляду на те, що саме практична підготовка та готовність майбутніх психологів до безпосередньої психокорекційної діяльності з різновіковими дітьми, є не достатньо вивченою та проявленою в освітніх програмах.

У зв'язку з цим дисертаційне дослідження збагачує психологічну практику новими знаннями корекційно-розвивальної діяльності, поглиблює теоретичні уявлення подолання тривожності та презентує обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх практичних психологів до подолання тривожності саме у підлітковому віці. Представлена наукова робота покликана підвищити ефективність підготовки майбутніх психологів до практичної діяльності із учнями закладів загальної середньої освіти відповідно до надтермінових потреб і запитів сучасності. Отже, актуальність і доцільність дослідження здобувача зумовлені практико-орієнтовними навчальними

потребами сучасної освіти, які вимагають якісно нових психолого-педагогічних рішень.

У вступі чітко визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано гіпотезу, мету і завдання дослідження. Визначено наукову новизну, теоретичне значення дослідження та їх практичне значення. Вказано, що основні результати дисертаційної роботи викладено у 20 працях, зокрема: 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 17 – статей і тез у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських науково–практичних конференцій.

Вважаємо доцільним відзначити *особистий внесок автора*:

- у статті «Діагностичні методики визначення готовності майбутніх психологів до психокорекційної роботи з подолання тривожності у підлітків», написаній у співавторстві зі С.М. Мартиненко, здобувачці належить аналіз особливостей психокорекційної роботи психолога з подолання тривожності в учнів підліткового віку;
- у статті «Прояв тривожності як основного психічного стану дітей і підлітків у період війни в Україні» (співавтор С.М. Мартиненко) досліджено й розкрито умови і наслідки прояву тривожності дітей у період агресії в Україні.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 339 сторінок, 233 сторінки – основного тексту. У списку використаних джерел перераховується 193 найменувань (із них 36 – іноземними мовами) та додатків. Роботу ілюструють 27 таблиць, 10 рисунків.

У першому розділі – «Теоретико-методичні основи підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти», розглянуто проблему підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів загальної середньої освіти, здійснено теоретичний аналіз професійної підготовки готовності майбутніх психологів у

ЗВО, проаналізовані базові поняття за темою дисертації, розкрито сучасний стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці.

Обґрунтовано висновок, що підготовка майбутніх фахівців до подолання тривожності в дітей і підлітків у процесі фахової підготовки є вагомим складовою їхнього особистісно-професійного становлення. А також охарактеризовано основні вимоги до змістово-технологічного забезпечення підготовки майбутніх психологів, серед яких: чіткий поділ психологічної освіти на теоретико-експериментальну і практичну; три рівні здобуття освіти (загальнотеоретичні основи психології; теоретико-методичні основи конкретного напрямку психології; спеціалізацію в конкретному виді практичної психології); обов'язковість загальнокультурної, мовної та мовленнєвої підготовки; формування особистісних якостей психолога-практика, який визнає суб'єктивну цінність здобутих професійних знань, вмінь і навичок.

У другому розділі – «Педагогічні умови підготовки практичних психологів до подолання тривожності у підлітків» представлено методологічні засади конструювання програми емпіричної розвідки; визначено компоненти, критерії та показники, що надають змогу з'ясувати стан сформованості у студентів досліджуваної готовності до професійної діяльності; встановлено, що більшість студентів мають високий рівень сформованості готовності (за когнітивним компонентом), адже вони володіють міцними знаннями про сутність тривожності, її прояви, особливості діагностування, знають особливості організації психокорекційної роботи з дітьми, володіють сучасними ефективними прийомами і методами психологічної діяльності з підлітками, а також за мотиваційним компонентом майбутні фахівці мали високий рівень готовності, вони відрізнялися високою емпатією, чутливістю, здатні надавати підтримку, володіли стійким позитивним ставленням до роботи з підлітками, цікавилися ефективними методиками психокорекційної роботи з ними.

Варто відзначити, що номенклатура представлених здобувачем методів і методик дає комплексне уявлення про дослідницькі процедури і процеси, а представлені результати, відрізняються ретельним оформленням якісних і кількісних даних, а також репрезентують нові, професійно важливі для підготовки майбутніх студентів психологів. Відповідно результати сприймаються переконливо, не викликаючи сумнівів щодо процедурно-діагностичного проведення експерименту та інтерпретації результатів.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка готовності практичних психологів до подолання тривожності у підлітків» - визначено ступінь готовності майбутніх фахівців з психології до подолання тривожності у підлітків; експериментально перевірено ефективність розроблення й удосконалення змісту, методів, прийомів, форм і засобів підготовки фахівців до означеного виду діяльності; опрацьовано, інтерпретовано та проаналізувано якісні та кількісні дані педагогічного експерименту; розроблено методичні рекомендації щодо застосування позитивного досвіду підготовки в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Сформульований зміст рекомендацій відображає професійне бачення шляхів удосконалення навчально-методичної складової підготовки, а саме: формування професійної ідентичності майбутніх фахівців; розширення методичного портфоліо відповідними діагностичними методиками, спрямованими на подолання стану тривожності у дітей; забезпечення суб'єкт-суб'єктного підходу до професійного навчання студентів; проведення навчальних занять, консультацій, тренінгів, індивідуальної корекції; застосування активних та інтерактивних форм і методів у процесі підготовки до подолання тривожності у підлітків.

Загальні висновки структуровано відповідно до зазначених у вступі завдань дослідження, що свідчить про наскрізне проникнення здобувача у проблему наукової розвідки, досягнення мети і про вирішення усіх сформульованих завдань, їх відповідність змісту й основним результатам.

Отже, дисертаційне дослідження Дроботько І.Д. презентують вміння

здобувача обґрунтовувати ключові положення з досліджуваної теми на теоретичному й практичному рівнях.

Разом з тим, варто звернути увагу на окремих **дискусійних питаннях**:

1. Важливо було б доповнити перелік нормативних документів, проаналізованих здобувачем у першому розділі професійним стандартом «Практичний психолог закладу освіти» від 02.12.2020, що виступає важливим інструментом для підготовки молодих фахівців, підвищення кваліфікації та професійного розвитку.
2. Доцільно було б спецкурс «Психокорекція тривожності у підлітків» доповнити темою «Профілактика тривожності психокорекційними засобами», адже здобувачем розкрито сутність тривожності та її види, симптоматики та причини, індивідуальна групова психокорекція, та навіть робота з оточенням. Тому профілактика здається нам логічним доповненням запропонованої дисципліни, адже психологічна профілактика є першою з трудових функцій психолога закладу освіти, визначена державним стандартом.

Проте, зазначене носить дискусійний характер та побажання рецензента і не впливає на загальний позитивний відгук на дисертаційну роботу. Таким чином, дисертаційне дослідження Дроботько Ірини Дмитрівни «Педагогічні умови підготовки практичних психологів до подолання тривожності в учнів закладів середньої освіти» є завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам нормативних документів до дисертацій на здобуття доктора філософії у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта та може бути рекомендована до розгляду на спеціалізованій раді.

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
Київського міжнародного університету

І.О. Борейчук

15 квітня 2024 рік

